

and the state, in line with relevant policies. Attention is drawn to one of the toughest methods of combating unlawful interference in the administration of justice, which is rightly advocated by the implementation of the mechanism of criminal responsibility, but law enforcement practice in this regard shows the lack of efficiency of criminal justice. The article also analyzes the current state of law enforcement, the practice of which is influenced by a number of factors: the complexity of evidence, latency of criminal acts, reluctance of the judiciary to request an official response, and so on. There are questions about the quality of the norm of Article 376 of the Criminal Code of Ukraine, its ability to provide a full response to criminogenic challenges in modern conditions.

An analysis of the criminal law of the Romano-Germanic legal system is presented in terms of consolidating responsibility for interference in the activities of the judiciary, which can be classified into two general groups: 1) codified acts in which the analyzed illegal behavior project of criminal law protection, and detailed due to instructions on influence, intervention, obstruction by various means (France, Spain, Poland, Bulgaria); 2) codified acts that do not provide for the protection of the administration of justice in general, and illegal influence / interference in the activities of the judiciary are assessed as torts against the government or the order of performance of duties (Germany, the Netherlands). It has been established that the legislation of the post-socialist states is characterized by the regulation of criminal liability for encroachment on justice, which is either an independent object or a structural unit of another, more general entity - state power (Armenia, Azerbaijan, etc.). The analyzed international experience is suggested to be possible to borrow in terms of expanding the list of victims of illegal behavior, its detailing and differentiation of responsibility with the help of qualified elements of the crime.

Key words: criminal law protection, justice, judiciary, interference, influence, obstruction.

Свояк Д.В.

ЩОДО ЄДИНОГО СТАТУСУ СЛІДЧИХ СУДДІВ

УДК 347.9

Постановка проблеми та актуальність теми. Законодавець визначив однією з основних ознак статусу суддів в Україні його єдність.

Із запровадженням у 2012 році нової процедури кримінального переслідування законодавець ввів у цей процес до цього неіснуючого в українському законодавстві суб'єкта – слідчого суддю, який має забезпечити належний судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні.

Зважаючи на те, що слідчими суддями можуть бути судді різних ланок та спеціалізацій, дослідження питання єдності їх статусу впливає на розуміння статусу суддів в цілому.

Оскільки реформування судової влади в Україні супроводжується зміною правового регулювання статусу суддів, це впливає на наукове дослідження цього питання та потребує періодичного його перегляду.

Протягом останніх п'яти років прийнято новий Закон України «Про судоустрій і статус суддів», Закон України «Про Вищий антикорупційний суд», внесено низку змін до кримінально-процесуального законодавства, що вплинуло на обсяг та змістовність статусу суддів та, відповідно, й слідчих суддів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Статус суддів досліджували В.Д. Бринцев, В.В. Городовенко (V.V.Horodovenko) [1], В.В. Долежан, В.В. Комаров, І.Є. Марочкін, Л.М. Москвич (L.M.Moskvych) [4], І.В. Назаров, О.М. Овчаренко (O.M.Ovcharenko)[1], С.В. Подкопаєв, Н.В. Сібільова, В.В. Сердюк, В.С. Смородинський, І.В. Юревич (I.V. Yurevych) [2] та інші.

Питання статусу слідчих суддів у наукових працях розкривали І.В. Гловюк, В.С. Грічун, А.Б. Касумова, В.В. Косов, В.П.Кущіт (V.P. Kushpit) [3], М.А. Макаров, С. О. Пшенічко, В.О. Попелюшко, А.Р. Туманянц, І.І. Цилюрик (I.I. Tsylyuryk) [3] та інші.

Однак питання єдності статусу слідчих суддів залишається недостатньо дослідженим.

Метою даної статті є визначення єдності статусу слідчих суддів на сучасному етапі, що впливає на єдність статусу суддів, який, у свою чергу, є одним із елементів забезпечення єдності системи судоустрою.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до положень ч. 2 ст. 52 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» судді в Україні мають єдиний статус незалежно від місця суду в системі судоустрою чи адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді.

О. М. Овчаренко та В. В. Городовенко вказують, що єдність статусу суддів забезпечується: єдиними в цілому вимогами до кандидатів на посади суддів; порядком наділення їх повноваженнями; сукупністю прав та обов'язків суддів; незалежністю, само-

стійністю та недопущенням втручання у їх діяльність; незмінюваністю суддів та їх недоторканністю; засобами матеріального забезпечення, соціального і правового захисту тощо [1, с.80].

І.В. Юревич зазначає, що єдність статусу суддів відповідно до міжнародно-правових стандартів і національного законодавства розглядається, головним чином, як їх рівність [2, с.195].

У п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України надано визначення слідчого судді - суддя суду першої інстанції, до повноважень якого належить здійснення у порядку, передбаченому цим Кодексом, судового контролю за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні, та у випадку, передбаченому ст. 247 цього Кодексу, - голова чи за його визначенням інший суддя відповідного апеляційного суду. Слідчий суддя (слідчі судді) у суді першої інстанції обирається зборами суддів зі складу суддів цього суду.

Аналізуючи положення ч. 2 ст. 303 КПК України, В. П. Кушпіт та І. І. Циліорик, роблять висновок, що компетенція слідчого судді в Україні поширюється лише на стадію досудового розслідування [3, с.516].

Отже, слідчий суддя не є окремою посадовою особою, як то прокурор чи судовий розпорядник. За цією назвою законодавець закріпив певний правовий статус (становище) суддів судів першої та апеляційної інстанцій, уповноважених розглядати кримінальні провадження на стадії досудового розслідування.

Загалом правовий статус судді Л.М. Москвич визначала як цілісну правову категорію, що характеризує весь спектр як юридичних можливостей, так і соціально-психологічних якостей людини, на яку покладена функція здійснення судової влади в державі [4, с.19].

Також, Л.М. Москвич визначає, що роль є динамічним аспектом статусу, який, у свою чергу, визначає міру специфічних очікувань (експектації), що звернені до суб'єкта, який займає певну позицію в системі соціальних відносин [4, с.7-8].

Отже, можна казати, що статус слідчого судді має як чітко процесуальну форму – роль, яку він відіграє на досудовому розслідуванні, так й соціально-психологічну – особисті якості та

соціально становище самого «носія мантиї» у своїй професійній діяльності.

Питання обрання/призначення слідчого судді утворюють організаційний блок його статусу, оскільки є передумовою виникнення тих юридичних можливостей (повноважень), які формують процесуальне становище слідчого судді у кримінальному провадженні.

Нормативна основа процесуальної діяльності всіх слідчих суддів закріплена насамперед в основних засадах судочинства, що передбачені у ст. 129 Конституції України.

Положеннями Кримінального процесуального кодексу України визначаються безпосередні повноваження слідчого судді, що утворюють його процесуальний статус.

При цьому, як зазначає О. А. Савицький, «повноваження слідчого судді, зокрема слідчого судді антикорупційного суду, не мають уніфікованого закріплення, а розпорочені в окремих статтях КПК України, що регламентують порядок судового розгляду клопотань, скарг, заяв тощо» [5, с.4].

Якість й строки реалізації процесуальних завдань слідчими суддями залежить від їх кваліфікації та рівня навантаження. Останній, у свою чергу, залежить від кількості слідчих суддів у конкретному суді, що має співвідноситися із обсягом та складністю матеріалів, які надходять на розгляд цим суддям.

Здебільшого, зважаючи на положення п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України, основним завданням слідчого судді науковці визначають здійснення судового контролю на досудовому розслідуванні [6, с.5; 7, с.17].

В.Я. Горбачевський, підтримуючи тезу про здійснення слідчим суддею судового контролю, на перший план виводить його роль арбітра між сторонами кримінального провадження на стадії досудового слідства та функцію судового захисту прав і законних інтересів осіб, які беруть участь у кримінальному процесі [8, с.244].

Ю. В. Скрипіна визначає процесуальну функцію слідчого судді як забезпечення законності й обґрунтованості обмеження конституційних прав і свобод людини [9, с. 60–61]. Ця теза також підтримується С.В. Нагачевським [10, с. 307-308].

Однак, законодавець розмежував процесуальні функції слідчих суддів першої та апеляційної інстанцій. При цьому, таке розмежування стосується не лише загального правила апеляційного перегляду судових рішень, але слідчих суддів апеляційних судів наділено й певним обсягом специфічних повноважень.

Зокрема, відповідно до ст. 247 КПК України слідчим суддею апеляційного суду здійснюється розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій.

Також, незважаючи на те, що Вищий антикорупційний суд є судом першої інстанції, цією ж статтею передбачено повноваження слідчих суддів саме Вищого антикорупційного суду на розгляд клопотань щодо негласних слідчих (розшукових) дій в кримінальних провадженнях щодо кримінальних правопорушень, віднесених до підсудності цього суду.

Отже, процесуальний статус слідчих суддів місцевих загальних, апеляційних загальних судів має суттєві відмінності, незважаючи на те, що в цілому ними здійснюється судовий контроль за дотриманням прав, свобод та інтересів осіб у кримінальному провадженні. Процесуальний статус слідчих суддів Вищого антикорупційного суду поєднує в собі повноваження й слідчих суддів місцевих загальних судів, й апеляційних загальних судів.

Організаційні питання обрання/призначення слідчих суддів, їх кількості у конкретному суді визначаються у Законі України «Про судоустрій і статус суддів», а також у вищезгаданому п. 18 ч. 1 ст. 3 КПК України.

При цьому, набуття статусу слідчого судді в судах першої та апеляційної інстанцій має різний порядок.

Якщо в суді першої інстанції слідчі судді обираються зборами відповідного суду, то в апеляційному суді ці повноваження покладені законом на голову відповідного суду. Також голова апеляційного суду може визначити слідчим суддею іншого суддю відповідного суду.

Слідчі судді Вищого антикорупційного суду, як суду першої інстанції, обираються на зборах суддів цього суду. В Апеляційній палаті Вищого антикорупційного суду інститут слідчих суддів не функціонує.

Для осіб, які можуть претендувати на обіймання посад суддів у місцевих загальних, апеляційних загальних судах та Вищому антикорупційному суді, крім загальних умов, законом визначено різні кваліфікаційні вимоги та обмеження.

Основні єдині для всіх кандидатів на посаду судді вимоги передбачені у ст. 127 Конституції України.

Загальні вимоги до кандидатів на посаду судді також передбачені ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів».

Відповідно до приписів ст. 81 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» призначення на посаду судді апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду має здійснюватися за спеціальною процедурою. Також передбачені спеціальні вимоги для кандидатів на посаду судді апеляційного суду – ч. 1 ст. 28 цього Закону, Вищого антикорупційного суду – ч. 2 ст. 33 цього Закону, а також ст. 7 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд».

Універсальними для всіх суддів, відповідно й для всіх слідчих суддів, також є гарантії їх незалежності і недоторканності, визначені ст. 126 Конституції України, у тому числі підстави для звільнення судді та припинення його повноважень.

Соціальний блок статусу слідчих суддів здебільшого змістовно збігається із тими якостями та можливостями, якими наділений відповідний суддя, що здійснює повноваження слідчого судді.

Отже, засоби матеріального забезпечення, соціального і правового захисту слідчих суддів відповідають місцю суду в системі судоустрою, а також адміністративній посаді, яку суддя обіймає у відповідному суді.

Відповідно до положень ч. 3 ст. 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» базовий розмір посадового окладу суддів місцевого суду та апеляційного й вищого спеціалізованого судів становить 30 та 50 прожиткових мінімумів для працездатних осіб, розмір якого встановлено на 1 січня календарного року, відповідно.

Також передбачені доплати за вислугу років; перебування на адміністративній посаді в суді; науковий ступінь; роботу, що передбачає доступ до державної таємниці (ч. 2 ст. 135 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»).

Судді місцевого та апеляційного суду мають інші, порівняно із суддями Вищого антикорупційного суду, гарантії забезпечення житлом (ст. 138 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та ст. 13 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд»).

Також, ст. 10 Закону України «Про Вищий антикорупційний суд» передбачені додаткові гарантії безпеки суддів Вищого антикорупційного суду.

Висновки. Статус слідчих суддів не має чіткої міжінстанційної єдності, а диференціюється залежно від інстанції та спеціалізації суду.

Як порядок обрання/призначення слідчих суддів, так їх процесуальне й соціально-психологічне становище, мають відмінності залежно від місця суду в системі судоустрою та адміністративної посади, яку суддя обіймає в суді.

Єдність статусу слідчих суддів спостерігається у загальних вимогах до кандидатів на посади суддів, передбачених ст. 127 Конституції України та ст. 69 Закону України «Про судоустрій і статус суддів»; порядку наділення повноваженнями судді; незалежності, самостійності та недопущенні втручання у їх діяльність; незмінюваності та недоторканності суддів.

1. *Організація судових та правоохоронних органів: навч. посіб.: у 2 ч. / за ред. Л.М. Москвич. Ч. 1: Основи судоустрою України. Харків, 2016. 244 с.*
2. *Юревич І.В. Принцип єдності судової влади. Дис. ... канд. юрид. наук. Наук. спец. 12.00.10 «Судоустрій; прокуратура та адвокатура» – Х., 2012.*
3. *Кушніт В. П., Циліорик І. І. Про слідчого суддю як суб'єкта здійснення судового контролю / В. П. Кушніт, І. І. Циліорик // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки : збірник наукових праць. 2016. № 850. С. 513–520.*
4. *Москвич Л.М. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних): [монографія] / [Л.М. Москвич, С.О. Іваницький, І.О. Русанова]; за заг. ред. І.Є. Марочкіна. – Х. : Фінн, 2009. 488 с.*
5. *Савицький О.А. Суддя Вищого антикорупційного суду як суб'єкт кримінальних процесуальних відносин. Дис. ... доктора філософії. Наук. спец. 081 «Право» – К., 2021. 232 с.*

6. *Судовий контроль у кримінальному провадженні : навч. посіб. для підготовки до залуку / О. В. Капліна, М. О. Карпенко, В. І. Маринів та ін. – Х. : Право, 2015. – 88 с.*
7. *Сиза Н.П. Повноваження слідчого судді щодо здійснення судового контролю у кримінальному процесі України. Часопис Національного університету «Острозька академія». Серія «Право». URL: <https://lj.oa.edu.ua/articles/2012/n2/12snrkpu.pdf> (дата звернення: 16.11.2021).*
8. *Горбачевський В.Я. Судовий контроль на стадії досудового розслідування. Південноукраїнський правничий часопис. – 2014.– С. 243-246.*
9. *Скрипіна Ю. В. Слідчий суддя в системі кримінально-процесуальної діяльності (порівняльно-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза» – Х., 2008. 219 с.*
10. *Нагачевський С.В. Функції слідчого судді під час здійснення досудового розслідування. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ No 3. – 2015. – С. 301-310.*

Свояк Д.В. Щодо єдиного статусу слідчих суддів

Зміни у кримінально-процесуальному законодавстві та законодавстві про статус суддів в останні роки обумовлюють актуальність дослідження статусу слідчого судді, з метою визначення його обсягу та змістовності. У статті виокремлено елементи статусу слідчого судді, визначено порядок обрання та призначення слідчих суддів у судах першої та апеляційної інстанцій, окреслено обсяг їх повноважень. Вказано на відмінності у соціальних аспектах статусу слідчих суддів. Зроблено висновки, що статус слідчих суддів не має міжінстанційної єдності, а диференціюється залежно від інстанції та спеціалізації суду.

Ключові слова: єдиний статус слідчих суддів, єдиний статус суддів, статус слідчого судді, статус судді.

Svoiak D.V. About equal status of the investigating judges

Consolidation of the status of judges in the law, introduction of such a subject of judicial control at the stage of pre-trial investigation as an investigating judge in the Criminal Procedure Code of Ukraine, which in recent years has made a number of changes that have not been researched, cause the need to determine the scope and content of the unity of the status of investigating judges.

The article notes that investigating judges is not a separate official, but it is a form of legal status (position) of judges of courts of first and appellate instances authorized to consider criminal proceedings at the stage of pre-trial investigation.

Elements of the status of investigating judge have been singled out, which include procedural, socio-psychological and organizational blocks.

The procedure for electing and appointing investigating judges in local and appellate general courts has been determined, and the scope of their powers has been outlined.

The peculiarities of the status of investigating judges in the Supreme Anti-Corruption Court has been given.

It is noted about the different approach of the legislator to the social aspects of the status of investigating judges depending on the court instance and specialization in which they work.

It is concluded that the status of investigating judges does not have instantaneity, but is differentiated depending on the instance and specialization of the court.

The procedure of electing or appointing investigating judges, their procedural and socio-psychological position differ depending on the place of the court in the judiciary and the administrative position that the judge holds in court.

The unity of the status of investigating judges is observed in the general requirements for candidates for the positions of judges provided for in Art. 127 of the Constitution of Ukraine and Art. 69 of the Law of Ukraine «On the Judiciary and the Status of Judges»; the procedure for empowering a judge; independence, autonomy and prevention of interference in their activities; immutability and inviolability of judges.

Keywords: equal status of investigating judges, equal status of judges, status of an investigating judge, status of a judge.